

CONTRIBUȚII LA REPERTORIUL ARHEOLOGIC AL LOCALITĂȚILOR JUDEȚULUI CARAȘ-SEVERIN DIN PALEOLITIC PÎNĂ ÎN SECOLUL AL V-LEA Î.E.N.

XIII CARANSEBEȘ

1. — Locul numit „Carbonifera Veche“ din Caransebeșul Nou este situat în stînga șoselei Caransebeș—Orșova. Aici, elevul Ioan Lucici a găsit 3—4 obiecte de silex. Locul exact al descoperirii este situat la cca. 250 m de cimitirul din Caransebeșul Nou și la aprox. 100 m de pîriul Zlăgnața, pe terasa superioară, obiectele fiind adunate de pe o suprafață de vreo 20 m². Un silex a apărut cu ocazia săpării gropii pentru un stîlp de înaltă tensiune. Pieseile sînt atribuite paleoliticului superior și se găsesc la muzeul din Caransebeș⁴⁶.

2. În locul „Măhală“ (Caransebeșul Nou), tot Ioan Lucici a găsit un silex paleolitic de culoare cafenie. Piesa se află la muzeul din Caransebeș⁴⁷.

3. — La „Balta Sărată“, pe terasa mijlocie a râului Timiș, în dreapta râului și în stînga șoselei și a căii ferate Caransebeș—Orșova, la o distanță de 4 km. sud-est de oraș, este situat locul „Poșta lui Maier“ („Cîmpul lui Poșta“). Aici, a fost semnalată în august 1962 de către tov. Liviu Groza (Caransebeș) o așezare neolitică descoperită cu ocazia unor săpături edilitare. În același an a fost efectuat un sondaj cu ajutorul lui I. Stratan (directorul muzeului din Lugoj), iar în anul următor s-au făcut săpături de salvare conduse de Sever Dumitrașcu (directorul muzeului din Oradea). Dintre obiectele mai importante care au apărut se pot aminti: unelte (topoare — dălțițe din piatră neperforate, așchii de silex, lame de silex și obsidiană, greutateți din lut ars), ceramică, figurine antropomorfe și zoomorfe etc.

Săpăturile au fost continuate în septembrie 1973 și mai 1974, fiind efectuate în zone diferite dinspre marginile așezării, zone periclitare

* Partea I-a a repertoriului a apărut în *Banatica*, II 1973, p. 385—393.

⁴⁶ Muzeul județean de etnografie și istorie locală Caransebeș, nr. inv. 577—578.

⁴⁷ MC, nr. inv. 576.

de noi lucrări edilitare. Ele au fost conduse de Gh. Lazarovici (Muzeul de istorie al Transilvaniei, Cluj-Napoca), în colaborare cu muzeul din Caransebeș. Au fost dezvelite locuințe, vetre etc., obținându-se și mult material litic și ceramic. Prin aceste descoperiri au fost semnalate două nivele de locuire. Primul nivel corespunde fazei B₁, al doilea fazei B₂ ale culturii Vinča. Materialul obținut se află la muzeele din Caransebeș și Lugoj⁴⁸.

Cu ocazia săpăturilor din mai 1974 s-a dat peste material litic și ceramic, ce aparține așa numitului orizont cultural Cheile Turzii—Băile Herculane, caracterizat mai ales prin vase cu toarte pastilate. Tot atunci s-au găsit fragmente și chiar o urnă funerară întregă de dimensiuni mari, hallstattiene, care, după câte se pare, provin dintr-un cimitir de incinerare. Materialul se află la muzeul din Caransebeș⁴⁹.

În colecția muzeului din Caransebeș se găsesc și materiale donate de Ioan Lucici și Ștefan Blaschki, rezultate din periegheze în zona așezării neolitice, majoritatea culese din arătură. Cu prilejul acestor periegheze s-au descoperit și resturi ale unei așezări din epoca bronzului, care suprapune, înspre marginea de nord, așezarea culturii Vinča. Încă în toamna anului 1972, Lucici a găsit în același loc, un inel de buclă din aur, datat de către Gh. Lazarovici și T. Soroceanu (Muzeul de istorie al Transilvaniei) în Bronz A. Și aceste piese se află la muzeul din Caransebeș⁵⁰.

4. — Tot la „Balta Sărată“, la cca. 500—600 m SE de „Cîmpul lui Foșta“, pe coama dealului Zlăgnița situat pe direcția NNV—SSE, cu ocazia unei periegheze din primăvara 1974, s-au descoperit urmele unei așezări din epoca bronzului, ce aparține culturii Vatina. Între materialele se găsesc însă și fragmente ceramice hallstattiene. Obiectele se află la muzeul din Caransebeș⁵¹.

5. În Balta Sărată, la spatele „Blocului Tineretului“, se ridică platforma pe care se găsește locul numit „Cîmpul lui Andrei“, situat la cca. 100—150 m de șoseaua Caransebeș—Orșova, în stînga ei. Aici, pe promontoriul platformei, au fost găsite în toamna anului 1973 câteva fragmente ceramice de epoca bronzului, hallstattiene și prefedale. Un sondaj efectuat de muzeul din Caransebeș în vara 1974, în locul amintit, a dezvelit urme de locuire din epoca neolitică (Tiszapolgár), de tranziție (cultura Coțofeni), a bronzului (cultura Vatina), hall-

⁴⁸ S. Dumitrașcu, în *Lucrări științifice*, seria A, Oradea, I, 1969, p. 517—518; E. Comșa, în *Dacia*, XIII, 1969, p. 12; *Apulum*, XI, 1971, p. 17; Gh. Lazarovici, în *Banatica*, I, 1971, p. 24; L. Groza, în *Banatica*, I, 1971, p. 61—65; Gh. Lazarovici — I. Stratan, în *ActaMN*, X, 1973, p. 164; Gh. Lazarovici, în *Banatica*, II, 1973, p. 30, 38—40, 46; *MC*, nr. inv. 33—34, 36 — 37, 39 — 41, 43, 49, 57 — 61, 95 — 99, 102, 180 — 186, 204 — 225, 231 — 233, 236, 254 — 270, 409 — 412, 414, 418 — 430, 544 — 572, 579. 3941, 4066 — 4204, 4250 — 4367, 5033, 5034 — 5256, 5292 — 5300.

⁴⁹ *MC*, nr. inv. 1638, 1775, 2066, 2353, 2592, 2742, 3456, 4185—4190, 4978 — 4979, 5331 — 5333, 5335, 5337 — 5338, 5429.

⁵⁰ *MC*, nr. inv. 4443 — 4480.

⁵¹ *MC*, nr. inv. 500 — 558, 4481, 5012.

stattiană și chiar două așa-zise „cazane“ atribuite pecenegilor (sec. X—XI). O locuire durabilă nu a putut fi observată⁵².

6. — În 1883 s-a găsit în împrejurimile Caransebeșului un depozit de bronzuri, care a ajuns în colecția lui Rittinger Ede din Vrșac (R.S.F. Iugoslavia), iar în 1894 la muzeul din aceeași localitate. Depozitul cuprinde cca. 172 de piese, frumos patinate, avînd o compoziție foarte variată: 12 celturi (3 întregi, restul fragmentare, unele ornamentate cu decor unghiular), 1 daltă cu secțiune rotundă, 18 seceri (9 seceri fragmentare cu limbă și mîner), 5 fragmente de seceri cu buton și 4 fragmente de tipuri nedefinite, 1 cuțit cu limbă la mîner (fragmentar cu găuri de nit), 22 de lame fragmentare de fierăstrău, 1 fragment de vas mic de bronz, 12 fragmente de vase sau torți de vase, 2 fragmente de lamă de sabie, 1 fragment de pumnal triunghiular, 3 fragmente de vîrfuri de lance, 2 butoni pentru harnașament, 2 ampixuri, 1 piesă de harnașament cu 3 brațe și 3 orificii, 1 fragment de bucșă ornamentat cu briu crestă de la roata unui car, 12 fragmente de brățări, unele ornamentate, cu secțiune rotundă sau din placă de bronz, 4 fragmente de coliere torsionate ori decorate cu motive incizate, 13 butoni calotiformi, dintre care 10 cu două orificii, unul cu tortiță, unul cu decor și unul cu spin, 3 pandantive (2 în formă de lanțetă iar altul în formă de roată cu 4 spițe), 8 tuburi din tablă (unele decorate cu linii incizate), 1 mărgea tronconică din bronz, 13 fragmente de briuri ornamentate cu diferite motive geometrice, 15 turte de bronz și alte fragmente din diferite obiecte neprecizate. Obiectele au fost datate de A. D. Alexandrescu în epoca bronzului tîrziu (Bronz D) sau Hallstatt A. După cronologia lui Müller—Karpe aparțin sec. al XII-lea î.e.n.⁵³.

7. — În apropierea orașului s-au găsit fragmente de fibulă în formă de ochelari, datînd din prima epocă a fierului. În 1867 ele se aflau în colecția lui Planck Francisc din Eșer (R. P. Ungară)⁵⁴.

8. — În Caransebeșul Nou, la locul „Măhală“, în timpul săpăturilor arheologice la *villa rustica* romană, din toamna lui 1973, s-au găsit în împrejurimile ei cîteva fragmente ceramice hallstattiene⁵⁵.

9. — În Balta Sărată, pe „Cimpul lui Andrei“ se pot observa cca. 15—16 tumuli destul de aplatizați, primul dintre ei (cel dinspre oraș) avînd dimensiunile mai mari. Movelele, tumuli funerari, datează probabil din epoca hallstattiană.

⁵² MC, nr. inv. 3899 — 3941, 4723 — 4851, 4943 — 4975, 4990 — 4998.

⁵³ B. Milleker, *Délmagyarországi őstelepek*, Timișoara, 1883. p. 12 și pl. III—V; Hampel I., *A bronzkor emlékei Magyarhonban*, II, Budapest, 1892, p. 62; B. Milleker, *Délmagyarország az őskorban*, Temesvár, 1894, p. 44; *Délm.* I, 1897, p. 52—55; M. Roska, *Erd. Rep.* I. Óskor, Tom I Praehistorica, Cluj, 1942, p. 118, nr. 31; Ana Iepure, în *RISBC X*, nr. 33—36, iulie—oct. 1940, p. 433—444; Fr. Holste *Hortfunde Südosteuropas*, 1951, p. 10, fig. 18, nr. 1—32; M. Rusu, în *Dacia*, VII, 1963, p. 207. nr. 14; A. D. Alexandrescu, în *Dacia*, X, 1966, p. 187, nr. 263—264. Tov. Liviu Groza mi-a dat spre consultare lucrarea d-sale în curs de publicare precum și alte informații.

⁵⁴ M. Roska, *op. cit.*, p. 118, nr. 31; *Rep. Arh.*, pct. 2.

⁵⁵ MC. nr. inv. 247. 249. — Cf. supra, p. 355—363.

Tot pe „Cimpul lui Andrei“ (înspre nord), nu departe de vechea linie de tren care ducea la „Carbonifera Veche“, Ioan Lucici a găsit un vîrf de săgeată din fier, care datează probabil de la sfîrșitul primei epoci a fierului⁵⁶.

XIV CARAȘOVA

În „Valea Carașovei“, regiune carstică, relativ greu accesibilă, există un mare număr de peșteri și grote, cele mai multe uscate, fără curent și aproape de cursul apei.

1. — Între 1936—1939, în două dintre aceste peșteri (peștera „Popovăț“ și peștera „Cerbului“), au fost efectuate unele cercetări de către speologul clujan Ernő Balogh. Din ambele peșteri a scos multe oase de urs de peșteră, sparte în chip natural, socotindu-le greșit unelte ale omului paleolitic. În peștera „Cerbului“ a mai găsit și câteva piese de cuarțit, care ar putea fi eventual dovezi ale unei locuiri paleolitice⁵⁷.

În urma unor periegeze din anii 1958—1960, în peștera „Popovăț“, la Muzeul județean de istorie din Reșița a ajuns o serie de obiecte: oase de animale sălbatice (vertebre, femur, maxilar inferior de la *ursus spaelaeus*, fragmente de craniu, colți). În privința problemei dacă aceste obiecte au sau nu urme de prelucrare (aparținînd probabil unui orizont paleolitic), părerile cercetătorilor sînt diferite⁵⁸.

2. — „Peștera Liliecilor“ este situată în dreapta riului Caraș, la mai puțin de 1 km de sat și la o altitudine de cca. 20 m față de firul apei. Accesul spre interior este destul de greu.

Între 6—8 august 1974, cu ocazia unei periegeze efectuate de St. Cădariu și R. Petrovsky (muzeul din Caransebeș) în Valea Carașovei, în această peșteră s-au găsit numeroase fragmente ceramice, al căror studiu a dovedit că peștera a fost locuită începînd din epoca neolitică (s-au găsit chiar și câteva fragmente tipice ale orizontului cultural Cheile Turzii—Băile Herculane), continuînd cu epoca bronzului, hallstattiană, pînă în feudalismul timpuriu și tîrziu. Stratigrafia este însă distrusă și materialul amestecat din cauza unei infiltrații, destul de recente, de apă, care a dus la spălarea pămîntului și a obiectelor mai ușoare din peșteră; au rămas doar cantități mari de grohotiș în care se găsesc aceste fragmente ceramice. Materialul recoltat se păstrează la Muzeul județean de istorie din Reșița⁵⁹.

⁵⁶ MC, nr. inv. 5347.

⁵⁷ Fl. Mogoșanu, în *Banatica*, II, Reșița, 1973, p. 13; MJR, nr. inv. 7220 — 7235.

⁵⁸ Informație prof. O. Răuț (Reșița) și Gh. Lazarovici (Cluj); MJR, nr. inv. 194, 196 — 200, 273 — 281, 330 — 334.

⁵⁹ MJR, încă neinventariat.

3. În locul „La Mori“ („Dimbul Morii“), în repetate rânduri, cu ocazia unor periegeze (O. Răuț, în 1968 Gh. Lazarovici, 6—8 VIII 1974 St. Cădariu și R. Petrovszky), au fost culese fragmente ceramice aparținând unei așezări de scurtă durată, din cultura Coțofeni. Numărul fragmentelor ornamentate este destul de redus, predominând ornamentul incizat. Materialul se găsește la Muzeul județean de istorie din Reșița și la St. Cădariu (fosta colecție O. Răuț)⁶⁰.

4. — „Peștera de după Cîrșa“ este prima peșteră la intrarea dinspre sat în Valea Carașului, situată în stînga cursului râului Caraș. Are două intrări suprapuse. Peștera nu e locuibilă, dar sub ea există o grotă destul de încăpătoare și uscată, care ar fi putut să ofere un adăpost unui grup mai numeros de oameni. Aici, cu ocazia aceleiași periegeze din anul 1974, s-a efectuat un sondaj în apropierea peretelui stîng al grotei, în partea din față. S-a constatat că grotă a servit doar ca adăpost de scurtă durată, găsimdu-se cîteva fragmente ceramice datînd din epoca hallstattiană (fragmente din buza fațetată a unei străchini)⁶¹.

XV CĂRBUNARI

1. — Locurile „Lacu cu trestie“, „Lacu dracului“ și „Valea Cremenița“, în hotarul satului, sînt amintite în literatura de specialitate veche, menționîndu-se că acolo s-ar afla „multă cremene“. Informație neverificată⁶².

2. — În locul numit „Poieni“, situat pe vîrfurile unui deal, se găsește ceramică. Lipsesc alte precizări⁶³.

3. — Locul „Șagăr“ este situat între Cărbunari și Șopotul Nou. Aici, prof. Murgu a găsit fragmente ceramice. Nu sînt alte precizări⁶⁴.

4. — Pe dreapta râului, în „Valea Porcului“, s-ar găsi ceramică. Informație neverificată⁶⁵.

XVI CICLOVA

1. — În vechea literatură de specialitate se menționează că aici, cu ocazia săpării pivniței berăriei, s-au găsit oase de mamuț⁶⁶.

⁶⁰ Informație prof. O. Răuț și Șt. Cădariu (Reșița); *MJR*, nr. inv. 537 (restul materialului nu este încă inventariat).

⁶¹ *MJR*, încă neinventariat.

⁶² M. Roska, *op. cit.*, p. 131, nr. 223 și p. 263, nr. 119.

^{63—65} Informație Gh. Lazarovici.

⁶⁶ M. Roska, *op. cit.* p. 207, nr. 14.

XVII CÎLNIC

1. — Într-un loc neprecizat a fost găsit de către învățătorul Jurca ceafa unui topor perforat și rupt la mijloc. Aparține epocii neolitice sau bronzului. Piesa se află la muzeul din Reșița⁶⁷.

XVIII CÎMPIA

1. — În 1901, în via lui Ioanovici Ion s-au găsit cioburi din epoca bronzului⁶⁸.

2. — În punctul „Vidara“ situat în hotarul localității, în urma unor periegeze în anii 1961—1969, s-a semnalat o așezare din perioada târzie a bronzului și hallstattul timpuriu. Fragmente ceramice din această așezare se află la muzeul din Reșița⁶⁹.

XIX COMORIȘTE

1. — Într-un loc situat pe direcția Ticvaniul Mare, în 1904 s-a găsit un celt din bronz. Obiectul a ajuns la muzeul din Vrșac⁷⁰.

XX CORNUȚEL

1. — Pe un platou de pământ nisipos al dealului „Cozlar“, cu ocazia lucrărilor de extragere a nisipului s-a găsit, în mai 1958, un depozit de obiecte de bronz. Bronzurile se aflau într-un vas bitronconic din lut ars (păstrat fragmentar), care s-a găsit la o adâncime de cca. 1 m. Depozitul, cu un număr total de 11 piese, păstrat la muzeele din Lugoj și Reșița, cuprinde: un fragment de buclă în formă de bărcuță, două brățări masive ornamentate cu incizii paralele sau în formă de brăduț, 3 brățări cu volute duble, 1 faleră circulară, convexă, 1 faleră având în mijloc un buton și 3 nervuri concentrice în relief, 2 „tutuli“ de formă conică și un ac cu vîrf rupt și capăt ornamentat. Pe baza

⁶⁷ Informație Gh. Lazarovici.

⁶⁸ B. Milleker, *op. cit.*, III, p. 91; M. Roska, *op. cit.*, p. 145, nr. 5.

⁶⁹ Gh. Lazarovici, în *Energia*, nr. 222, an. V, Reșița, 1969; MJR, nr. inv. 581, 1220.

⁷⁰ B. Milleker, *op. cit.*, III, p. 88; M. Roska, *op. cit.*, p. 136, nr. 237—238.

tipurilor obiectelor, depozitul a fost atribuit grupului Uriu—Domănești (Bronz D)⁷¹.

2. — La răsărit de castrul roman, în dreapta drumului Reșița — Caransebeș și lângă conducta de gaz metan, s-a găsit ceramică atipică, grosolană și zgură. Cu ocazia unei periegeze efectuate în vara 1973 (R. Petrovsky) s-au recoltat de la suprafață, din pământul scos în urma unor lucrări câteva fragmente ceramice de culoare cărămizie, neornamentate, de factură hallstattană⁷².

XXI COZLA

1. — La est de sat, pe terasa din stînga de la gura pîriului Sirina, la nord de șosea, s-au găsit câteva silixuri dintre care unul pare a fi din epoca neolitică⁷³.

2. — În septembrie 1972, muzeul din Reșița a achiziționat un depozit de bronzuri. Depozitul a fost descoperit în vara aceluiași an, în locul numit „Piatra Lungă“, de către Vasile Mladenovici din Liubcova. Locul descoperirii se afla chiar pe malul Dunării, actualmente fiind acoperit de apă. Depozitul cuprinde 23 de piese: un fragment de seceră, o seceră cu buton, o spatulă, două celturi cu câte o aripioară, un celt cu lamă îngustă (daltă?), un vîrf de suliță, două vîrfuri de lance, 11 brățări de diferite tipuri și 3 fragmente dintr-o brățară (întregibilă). Piesele nu au fost încă date⁷⁴.

XXII DALBOȘET

1. — La poalele dealului „Grădiște“, din apropierea satului, se găsesc fragmente ceramice din epoca neolitică. Materialele din această așezare se află la Muzeul Banatului din Timișoara⁷⁵. O verificare mai recentă a informației nu a fost încă făcută.

⁷¹ M. Rusu, *op. cit.*, p. 205, nr. 17; I. Stratan, în *SCIV*, XV, 1964, p. 523—527. La muzeul din Lugoj sînt expuse 8 piese iar cel din Reșița 3 piese (o brățară cu volute duble, o faleră cu buton și o brățară). Acestea din urmă au fost transferate mai întîi de la Lugoj la muzeul din Caransebeș și de aici au ajuns la muzeul din Reșița. La Reșița în inventar apar 12 obiecte ca provenind din depozit (nr. inv. 1256—1262) și anume: cele trei piese amintite mai sus, un celt cu aripioară ruptă, un topor de cupru cu două aripi, cinci fragmente de brățări și trei fragmente din vas. În inventarul muzeului din Caransebeș se precizează celtul și toporul de cupru au fost transferate din Lugoj avînd proveniența necunoscută. Brățările fragmentare provin de asemenea de la Lugoj, nespecificîndu-se proveniența (vezi inventarul vechi al muzeului din Caransebeș nr. 190—199).

⁷² Informație Gh. Lazarovici; MJR, nr. inv. 16.329 — 16.350.

⁷³ D. Tudor și colectiv, în *SCIV*, XVI, nr. 2, 1965, p. 397.

⁷⁴ MJR, nr. inv. 4947 — 4969; I. Uzum, studiu pregătit pentru publicare.

⁷⁵ C. Daicoviciu și I. Miloia, în *AnB*, III, 4, 1930, p. 131, nr. 12; *RepArh*, pct. 1.

2. — Dealul „Blidariu“: a) pe un platou al acestui deal se află o așezare, care aparține culturii Coțofeni⁷⁶; b) pe același platou al dealului, în locul numit „Cetate“ este o așezare din epoca bronzului. Lipsesc precizări⁷⁷.

XXIII DALCI

1. — Într-un loc neprecizat, în 1856 s-au găsit două inele din sirmă spiralată de aur cu capetele suprapuse. F. Tompa le datează în epoca hallstattiană. Actualmente sînt la Viena⁷⁸.

XXIV DOMAȘNEA

1. — Din hotarul acestei localități au ajuns la muzeul din Drobeta—Turnu Severin fragmente ceramice din epoca neolitică, între care un fragment ceramic de tip Turdaș, ornamentat cu benzi umplute cu puncte și altul de tip Sălcuța⁷⁹.

2. — În locul „Piatra Erișorii“ situat pe muntele Cerna-Vîrf, în apropiere de gară se află o peșteră. Muzeul din Drobeta—Turnu Severin are de aici fragmente ceramice tipice, care aparțin culturii Coțofeni⁸⁰.

3. — Într-un loc neprecizat de pe același munte se află o așezare aparținînd culturii Coțofeni. Tot aici au apărut și fragmente ceramice din cultura „cîmpurilor de urne“⁸¹.

XXV DRENCOVA

1. — Muzeul Banatului a obținut în 1876 material ceramic preistoric din această localitate. Lipsesc precizări⁸².

2. — În apropierea localității, în punctul „Muntiana“, se află o fortificație numită „Cetățuie“ datînd, probabil, din a II-a epocă a fie-

⁷⁶ Informație O. Răuț.

⁷⁷ C. Daicoviciu și I. Miloia, în AnB, III, 4, 1930, p. 21—22; este posibil ca dealul „Grădiște“ să fie identic cu cel numit „Blidariu“.

⁷⁸ Naturhistorisches Museum Wien, nr. inv. 51.293; B. Milleker, *op. cit.*, I, p. 32; M. Roska, *op. cit.*, p. 65, nr. 4 și 9; D. Popescu, în *Materiale*, II, 1956, p. 228.

⁷⁹ Muzeul „Porțile de Fier“ Drobeta Tr. Severin, nr. inv. I. 2095—2096; D. Berciu, în *Materiale*, I, 1953, p. 590, 649.

^{80—81} Muzeul „Porțile de Fier“ Drobeta Tr. Severin, nr. inv. I 2097—2101; D. Berciu, *loc. cit.*; RepArh, pct. 1—2; este posibil ca fragmentele ceramice amintite la pct. 1 să provină tot de pe muntele Cerna—Vîrf.

⁸² B. Milleker, *op. cit.*, I, p. 36—37.

rului. a) În 1890, lângă această „Cetățuie“, s-a găsit un depozit de bronzuri. Obiectele ce se aflau într-un vas de lut ars, cu pereții groși neornamentați și cu două toarte, 14 brățări neornamentate, una ornamentată, 2 brățări cu volute, 2 lame de spadă, 2 celturi (fără „ureche“), o seceră, 8 cercuri mai mici (probabil inele), multe turte de bronz; A. D. Alexandrescu le-a datat în Hallstatt A₁—B₂⁸³. b) În această fortificație, în 1895, s-a găsit o brățară din bronz frumos ornamentată, care a intrat în posesia lui Ion Bergleitner. Locul actual de depozitare nu e cunoscut⁸⁴.

3. — În partea de vest a satului, cu ocazia lucrărilor de construcție a noului drum național de pe malul Dunării, a fost descoperit, în anul 1971, un depozit de obiecte de bronz. Depozitul era îngropat la o adâncime de pînă la 0,50 m. În 1972 obiectele au ajuns la muzeul din Reșița. Depozitul cuprinde 7 piese și mai multe fragmente de „saltaleoni“: o garnitură de la o teacă decorată prin ajurare, 2 verigi duble compuse din cîte 2 verigi cvasicirculare, avînd fiecare cîte 4 protuberanțe aflate la distanțe egale între ele, o brățară, 2 verigi de formă circulară, o plăcuță de la un nit și un „saltaleoni“ din sîrmă de bronz răsucită cilindric, fragmentat în mai multe bucăți. Aceste tipuri de piese fiind răspîndite cu precădere în zonele locuite de illyri, îngroparea depozitului este datată în Hallstatt D⁸⁵.

XXVI DULEU

La Muzeul școlar din Duleu se găsesc diferite obiecte preistorice provenite din puncte situate în hotarul acestui sat.

1. — Din punctul numit „Codru“ provin două piese și anume: un topor de piatră șlefuită cu un orificiu transversal de fixare, datînd probabil de la începutul epocii bronzului, un obiect din piatră, care pare a fi un „phallus“ din epoca neolitică.

2. — La locul numit „Otcosu“ s-au găsit: un topor din piatră șlefuită cu orificiu transversal (rupt pe mijlocul orificiului), mai îngust decît cel de la punctul „Codru“ și care datează probabil de la sfîrșitul neoliticului, zgură de fier pe care nu e posibil să o datăm.

3. — În punctul „Corcanu“ a fost găsită de către Petru Cioacă o lamă de silex de culoare negricioasă, care poate fi atribuită paleoliticului⁸⁶.

⁸³ *Ibidem*; M. Roska, *op. cit.*, p. 70, nr. 70; A. D. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 189, nr. 291.

⁸⁴ B. Milleker, *op. cit.*, p. 30—37; M. Roska, *op. cit.*, p. 70, nr. 70.

⁸⁵ E. Iaroslavschi, în *Banatica*, II, Reșița, 1973, p. 79—84; MJR, nr. inv. 4970—4993.

⁸⁶ Informație învătătorul Dorel Teodorescu (Duleu).

XXVII FIZEȘ

1. — Într-un loc situat la cca. 7 km. de sat s-a găsit o piatră de rîșniță (gresie) și fragmente ceramice. Piesele s-au pierdut. Alte precizări lipsesc⁸⁷.

2. — În locul „Gorgane“ se află o așezare hallstattiană, materialul ceramic recoltat aparținînd culturii Basarabi. Piesele se află la muzeul din Reșița⁸⁸.

XXVIII FÎRLIUG

1. — „Gruniul cu cremene“ sau „Cremenea“ este un deal situat la vest de sat. Literatura veche de specialitate amintește că în acest loc se găsesc fragmente ceramice din epoca comunei primitive. La muzeul din Reșița au fost aduse, de aici, fragmente de ceramică poroasă, atipică și grosolană, probabil de factură hallstattiană⁸⁹.

XXIX GIURGIOVA

1. — În 1957 s-a descoperit pe versantul din dreapta ogașului „Rîmnești“ un depozit de bronzuri, ale cărui piese au fost împrăștiate în cea mai mare parte. În total, depozitul a cuprins cca. 200 de obiecte: celturi, vîrfuri de lance, spade și bare prismatice. Din acestea, un vîrf de lance și 5 celturi (un celt este ornamentat, celelalte au câte o „ureche“) au ajuns în 1958 la muzeul din Reșița. Acesta a fost probabil un depozit destinat topirii, presupunerea fiind întărită și de prezența barelor de bronz în depozit. Datare: Hallstatt A₂—B₁⁹⁰.

2. — În 1966, în Valea Carașului, la cca. 1 km depărtare de locul descoperirii depozitului, a fost identificată o așezare hallstattiană, contemporană depozitului⁹¹.

⁸⁷ Informație de la președintele CAP Fizeș, în luna noiembrie 1972.

⁸⁸ Gh. Lazarovici, *op. cit.* și informație.

⁸⁹ B. Milleker, *op. cit.*, I, p. 43; M. Roska, *op. cit.*, p. 12, nr. 10, p. 95, nr. 116, 117; RepArh., pct. 1; MJR, nr. inv. 6716—6751; informație Gh. Lazarovici.

⁹⁰ MJR, nr. inv. 417—420; O. Răuț, în *RevMuz*, IV, 1967, p. 44—47; informație Gh. Lazarovici.

⁹¹ O. Răuț, *op. cit.*, p. 47; informație Gh. Lazarovici.

XXX GORNEA

1. — „Dealul Căuniței“ care coboară în trepte și în pantă lină spre sud către valea Dunării, spre est către piriul Camenița, pe una din treptele mijlocii s-a efectuat în 1969 un sondaj de către Fl. Mogoșanu. La adâncimea de 0,45—0,50 m au fost găsite mai multe piese de silex (32 bucăți din care aproape jumătate erau tipice). Cele mai reprezentative piese sînt: un vîrf mousterian prelucrat în tehnica tipică levalloisianului, un raclor în forma literei „D“, un raclor dublu retușat într-o tehnică apropiată mousterianului tîrziu, o așchie lungă (lamelară) și o așchie groasă, lungă, folosită ca raclor. Aceste obiecte, din punct de vedere tipologic, aparțin mousterianului superior, final, piesele avînd însă o poziție stratigrafică incertă, nefiind exclusă posibilitatea unui fenomen de soliflucție. Obiectele se află la muzeul din Reșița⁹².

2. — Dealul „Păzăriște“ se află la NE de intersecția de la gura văii Camenița. a) Aici, în 1969 au fost efectuate sondaje tot de către Fl. Mogoșanu, la o altitudine de cca. 40 m față de firul apei. În caseta trasată pe botul dealului s-au găsit mai multe piese de silex, la o adîncime de 0,20—0,25 m, în total 52 de piese din care doar cîteva tipice: 2 nuclee, așchii lucrate în tehnica clactoniană și levalloisiană (una este de tip „esquille“), așchii lungi de aspect mousteroid, o așchie lamelară groasă, lucrată după tehnica solutreană „en pelure“, lame macrolitice, un gratoar dublu, un gratoar realizat pe o așchie etc. Așezarea e încadrată cronologic în paleoliticul superior, final (sfîrșitul lui Würm III). Materialul este la muzeul din Reșița⁹³. b) Tot aici e amintită existența unei fortificații din epoca mijlocie a bronzului, formată dintr-o incintă circulară închisă cu un șanț, care înconjoară terasa și un șanț dublu, care închide accesul spre terasă dinspre „Cracul Mișului“. În anul 1974, Muzeul județean de istorie din Reșița în colaborare cu Muzeul de istorie al Transilvaniei din Cluj-Napoca a efectuat pe platforma dealului, înspre panta sudică a acestuia, cîteva sondaje, care urmau să verifice existența șanțului de apărare în această zonă. Cu această ocazie s-a constatat că așezarea a fost în parte spălată, șanțul fiind umplut de material ceramic și osteologic. Marea cantitate de ceramică scoasă din șanț dovedește că așezarea a fost intens și durabil locuită. Pe baza ceramicii s-a putut determina că așezarea fortificată a aparținut purtătorilor culturii Vatina. Materialul se află la muzeul din Reșița⁹⁴. c) La poalele dealului „Păzăriște“ este o veche carieră de piatră, unde se pare că a fost descoperit în 1882 un vas mare de lut, care conținea un depozit de bronzuri, cu greutate de cca. 8 kg. Depozitul constă din:

⁹²⁻⁹³ MJR, nr. inv. 6856—6835, 6887—7198; D. Popescu, în SCIV, XXI, 1970, p. 520; *Dacia*, XIV, 1970, p. 462, nr. 157/4; Fl. Mogoșanu, în SCIV, XXI, 4, 1970, p. 531—537; *Banatica*, II, Reșița, 1973, p. 17, 19; I. Uzum — Gh. Lazarovici — I. Dragomir, în *Banatica*, II, Reșița, 1973, p. 407, nr. 3, p. 408, nr. 7.

⁹⁴ *Ibidem*; MJR, nr. inv. 16.423—16.438; 10.001—10.380.

seceri, celturi, o lamă de spadă îndoită cu mîner rupt și brățări groase terminate cu cite o spirală. În 1905, L. Böhm a achiziționat din acest depozit încă o brățară din 5 spirale. A. D. Alexandrescu datează depozitul în Hallstatt A₁—B₂; M. Rusu îl atribuie grupului Cincu—Suseni (Hallstatt A)⁹⁵. Despre locul actual de păstrare a acestor obiecte nu avem cunoștință.

3. — „Țircheviște“ este un promontoriu înalt de cca. 3—4 m, aflat la poalele dealului „Căunița“ înspre lunca văii Camenița. În anul 1966 s-au găsit în acest loc, la suprafață, câteva așchii de silex atipice. Cu ocazia săpăturilor din vara lui 1973 care priveau cimitirul feudal timpuriu ce se întindea aici în una dintre secțiuni, au apărut la o adâncime de cca. 0,60 m mai multe unelte de silex brun, paleolitice (supra, p. 131—143).

La aproximativ 25—30 m vest de săpătură, în susul pantei dealului „Căunița“, s-a găsit tot atunci, în arătură, un fragment dintr-o brățară de bronz, frumos patinată. Piesa datează probabil de la sfârșitul epocii bronzului — începutul epocii fierului.

În urma unei periegeze din aprilie 1974 s-au găsit, la numai 7—10 m de caseta săpată în vara lui 1973, urmele unei locuințe și ceramică aparținând culturii hallstattiene. Materialul se găsește la muzeul din Reșița⁹⁶.

4. — „Căunița de Sus“ e o terasă situată între „Ogașul Căunița“ și valea Camenița. Aici, în 1968 au fost culese două piese, care prin tehnica de execuție manifestă tradiții paleolitice: un topor de silex și un gratoar discoidal. Ambele au ajuns la muzeul din Reșița. Săpăturile ce au urmat au arătat că cel mai vechi nivel aparține jumătății a doua a fazei Starčevo-Criș II. Locuirea este urmată de bordeie și locuințe de suprafață ale fazei Vinča A și Starčevo IV. Obiectele găsite cuprind: unelte de silex (lame triunghiulare și trapezoidale, gratoare, lame de seceră, nuclee, percutoare), câteva lame de obsidian, topoare de piatră, dălțițe, unelte de os (ace, împungătoare, spatule), fusaiole, greutăți de plasă. Ceramica e de două categorii: fină (bine arsă, puternic lustruită, ornamentată) și de uz comun (bine arsă, ornamentată cu barbotină, briuri în relief etc.). Au apărut și figurine antropomorfe, altare de cult.

În timpul săpăturilor din vara anului 1973, în așezarea neolitică din acest punct, au apărut și fragmente ceramice de epoca bronzului. Tot atunci s-a găsit în arătură, lângă săpături, la cca. 10—12 m de noua șosea Moldova Veche—Cozla, un fragment dintr-o brățară de bronz patinată, care datează probabil de la sfârșitul epocii bronzului — începutul epocii fierului. Materialul se află la muzeul din Reșița⁹⁷.

⁹⁵ B. Milleker, *op. cit.*, I, p. 76; M. Roska, *op. cit.*, p. 89, nr. 53; RepArh. pct. 1; M. Rusu, *op. cit.*, p. 207, nr. 30; A. D. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 189, nr. 294; I. Uzum — Gh. Lazarovici — I. Dragomir, *op. cit.*, p. 408, nr. 7.

⁹⁶ Ibidem, p. 412, nr. 10; MJR, nr. inv. 16.519—16.524.

⁹⁷ MJR, nr. inv. 191—193. 201, 396—397, 542, 7201—7215; D. Popescu, în SCIV, XX, 3, 1969, p. 472; *Dacia*, XIII, 1969, p. 508, nr. 12; SCIV, XXI, 1970, p. 520; *Dacia*, XIV, 1970, p. 462, nr. 157/4; Gh. Lazarovici, în ActaMN, VII, 1970, p.

5. — În „Locurile lungi“, pe terasa inferioară a Dunării, între valea Camenița și hotarul satului Liubcova, cu ocazia unor săpături s-au descoperit trei locuințe de suprafață și un bordei. Materialul obținut constă din ceramică pictată de tip Starčevo III (II b) și ceramică Starčevo-Criș. De menționat este faptul că aici au fost găsite două gropi: una, probabil, cu ceramică de factură Cernavodă III și alta cu ceramică Coțofeni (având scoică în pastă). Materialul se găsește la muzeul din Reșița⁹⁸.

6. — „Vodniac“ se numește locul situat la nord de noua șosea Moldova Veche—Cozla, lângă hotarul cu satul Liubcova, la vest de „Ogașul Ierii“. În urma semnalării aici de material ceramic neolitic și din epoca bronzului, în 1969 V. Boroneanț a efectuat un sondaj. În 1970, Gh. Lazarovici a dezvelit un bordei aparținând culturii Periam (I—IV) — Otomani I. Sporadic, în acest loc au mai apărut și fragmente ceramice ale culturii Starčevo-Criș⁹⁹.

7. — „Țărmuri“ este denumirea dată unei terase mijlocii a Dunării, situată între Dunăre și dealul Păzăriște și care acum este tăiată în două de șoseaua nouă. Cu ocazia unui sondaj de verificare din 1968, s-a găsit un topor în formă de calapod din rocă de culoare gălbui-roșcată și care, probabil, datează din neolitic. Tot atunci și mai târziu, cu ocazia periegezei din vara lui 1973, s-au mai găsit multe fragmente ceramice din epoca bronzului și hallstattiene. Ceramica se află la muzeul din Reșița¹⁰⁰.

8. — Dealul „Bișteg“ se ridică în stînga capătului nordic al satului Gornea. Pe panta de sud, pantă ce urcă lin spre nord, pînă spre virf unde se află o terasare, într-o periegeză din 1968, s-au găsit fragmente ceramice (ornamentate prin incizii și împunsături) și chirpic, care atestă o locuire aparținând culturii Coțofeni. Terasa a fost amenajată de purtătorii aceleiași culturi, lucru observat prin sondajul din 1970, în acest punct. Materialul se păstrează la muzeul din Reșița și la Muzeul comunal Gornea¹⁰¹.

9. „Podul Păzăriște“ este denumirea dată unui loc de la poalele dealului „Păzăriște“, care cuprinde și o terasă ce a dispărut în urma lucrărilor de exploatare a pămîntului și a pietrei folosite la supraînălțarea șoselei. Cu ocazia acestor lucrări au ieșit la iveală succesiv, pe lângă alte urme tîrzii de locuire, două gropi cu material ceramic. Prima

473—478; *Über das Neolithikum im Banat*, în *Actes du VIII^e Congrès*, Belgrad, II 1973, p. 461—466 (= *Cu privire la neoliticul din Banat*, în *Tibiscus*, 3, 1974, p. 45—46). *Banatica*, I, Reșița, 1971, p. 24—25; *Pontica*, 4, 1971, p. 33. 36; *Banatica*, II, Reșița, 1973, p. 30—33, 35; I. Uzum — Gh. Lazarovici — Ion Dragomir, *op. cit.*, p. 405.

⁹⁸ MJR, nr. inv. 787, 791—795; Gh. Lazarovici, în *ActaMN*, VI, 1969, p. 5, 18, 22; VIII, 1971, p. 409—413; I. Uzum — Gh. Lazarovici — I. Dragomir, *op. cit.*, p. 407, nr. 4.

⁹⁹ *Ibidem*, p. 412, nr. 11.

¹⁰⁰ MJR, nr. inv. 539, 7245—7284; I. Uzum — Gh. Lazarovici — I. Dragomir, *op. cit.*, p. 410, nr. 9.

¹⁰¹ MJR, nr. inv. 540; I. Uzum — Gh. Lazarovici — I. Dragomir, *op. cit.*, p. 413, nr. 13.

groapă (probabil un fund de bordei) conține ceramică datată în epoca bronzului. Cea de-a doua groapă, situată la cca. 8—10 m sud de prima, are forma unui sac. Aceasta a fost cercetată în vara lui 1973, când s-a constatat că peste nivelul din epoca bronzului din care pornea groapa (conținea material ceramic, osteologic și cenușă) era suprapus un al doilea nivel cu ceramică hallstattiană, caracteristică culturii Basarabi (Hallstatt C). Materialul se află la muzeul din Reșița¹⁰².

10. — În locul numit „Sălașul lui Ion Sirbu“ au fost găsite fragmente ceramice, care datează prin perioada mijlocie a bronzului. Materialul se găsește la Muzeul satului Gornea¹⁰³.

11. — La „Căunița de Jos“, denumire dată terasei mijlocii și inferioare ale Dunării, în locul „Cetate“, situat între Dunăre și șoseaua Moldova Nouă—Cozla, este o fortificație romană târzie. În timpul săpăturilor din 1968 s-au găsit sub fundațiile ei și la vest de ea, într-una din secțiuni, resturile unei așezări hallstattiene aparținând culturii Basarabi. Materialul se găsește la muzeul din Reșița¹⁰⁴.

12. — „Grădina lui Fener Moser“ se găsește pe o platformă ce coboară înspre vest, spre pîriul Camenița. Locul e situat în spatele ultimei case din Gornea, în stînga drumului Gornea—Sichevița, la 60—70 m de ea. Aici, în urma unei periegeze din aprilie 1974, s-au găsit, în arătură, fragmente ceramice hallstattiene și feudale. Materialul face parte din colecția muzeului din Reșița¹⁰⁵.

13. — „Greda Înaltă“ este un deal situat la vest de capătul de sud al satului Gornea. Pe virful dealului, în jurul acestuia se mai văd urmele unui val de pămînt semicircular. Lipsesc alte precizări¹⁰⁶.

XXXI GREONI

1. — Pe o terasă deasupra locului „Orboace“ se află o așezare hallstattiană. Ceramica aparține purtătorilor culturii Basarabi¹⁰⁷.

RICHARD PETROVSKY

¹⁰² MJR, încă neinventariate; I. Uzum — Gh. Lazarovici — I. Dragomir, *op. cit.*, p. 408, nr. 6.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 413, nr. 22.

¹⁰⁴ MJR, nr. inv. 520—528; Gh. Lazarovici, în *Energia*, nr. 222, an. 5, Reșița; I. Uzum — Gh. Lazarovici — I. Dragomir, *op. cit.*, p. 405, nr. 2.

¹⁰⁵ MJR, încă neinventariate.

¹⁰⁶ I. Uzum — Gh. Lazarovici — I. Dragomir, *op. cit.*, p. 413, nr. 17.

¹⁰⁷ Gh. Lazarovici, în *Energia*, nr. 222, an. 5, Reșița.